

تأثیر شاهنامه بر دیگر حماسه‌های ملی

دکتر علیرضا قیامتی

www.ketab.ir

سرشناسه	قیامتی، علیرضا، ۱۳۵۱-
عنوان و نام پدیدآور	تأثیر شاهنامه بر دیگر حماسه‌های ملی / علیرضا قیامتی
مشخصات نشر:	مشهد: طنین قلم، ۱۴۰۰
مشخصات ظاهری:	۲۰۸ ص
شابک:	۹۷۸-۶۲۲-۷۲۷۳-۳۸-۰
وضعیت فهرست‌نویسی: ..	فیپا.
موضوع	موضوع فردوسی، ابوالقاسم، ۳۲۹ - ۴۱۶ ق. شاهنامه -- تأثیر
موضوع	Ferdowsi, Abolqasem. Shahnamch -- Influence
موضوع	شاهنامه -- اقتباس‌ها
موضوع	حماسه و حماسه‌سرایی -- ایران
موضوع	Epic and epic writing -- Iran
موضوع	منظومه‌های حماسی فارسی
موضوع	Epic verse, Persian*
موضوع	شعر فارسی -- قرن ۴ ق. -- تاریخ و نقد
موضوع	Persian poetry -- 10 th century -- History and criticism
موضوع	شعر حماسی فارسی -- تاریخ و نقد
موضوع	Epic poetry, Persian -- History and criticism
رده‌بندی کنگره	۴۹۵PIR
رده‌بندی دیویی	۲۱/۱۴۸
شماره کتاب‌شناسی ملی ..	۷۶۳۰۹۹۹
اطلاعات رکورد کتاب‌شناسی ..	فیپا

- تأثیر شاهنامه بر دیگر حماسه‌های ملی
- پدیدآورنده: دکتر علیرضا قیامتی
- ناشر: انتشارات طنین قلم
- صفحه‌آرایی: شیما طاهریون
- نوبت چاپ: قطع وزیری / چاپ اول، ۱۴۰۰
- شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۲۷۳-۳۸-۰
- قیمت: ۸۰۰۰۰ تومان
- نشانی ناشر: Taninghalam@yahoo.com
- شماره تلفن: ۰۹۱۵۱۰۹۴۶۹۵
- فروشگاه اینترنتی کتاب: www.ketab.ir/taninghalam

۹.....	پیشگفتار.....
۱۳.....	بخش نخست: گنجینه حکمی ادب حماسی.....
۱۵.....	حماسه‌های ملی گنجینه‌های حکمت و اخلاق:.....
۱۶.....	ریشه خردورزی در منظومه‌های حماسی:.....
۲۲.....	نکوهش فلسفه.....
۲۳.....	دانایی و دانش در منظومه‌های حماسی:.....
۲۵.....	نیایش در ادب حماسی.....
۲۶.....	نیایش در حماسه‌های ملی.....
۳۰.....	آیین‌های نیایشی:.....
۳۵.....	بررسی نیایش در منظومه‌های حماسی.....
۴۴.....	ناپایداری جهان.....
۵۰.....	خوش باشی و شادنوشی.....
۵۲.....	مرگ در ادبیات حماسی:.....
۵۷.....	اخلاق گرایی در حماسه.....
۵۷.....	ارزشهای اخلاقی در ایران باستان:.....
۵۹.....	میانی اخلاقی و ادب حماسی:.....

۵۹.....	شاهنامه و ارزش‌های اخلاقی:
۶۹.....	مقایسه اخلاق در شاهنامه و منظومه‌های پهلوانی:
۷۱.....	بخش دوم: سیمای بانوان در حماسه‌های ملی
۷۳.....	ارزش بانوان در ایران باستان.....
۷۵.....	بانوان در شاهنامه.....
۸۱.....	بانوان در حماسه‌های ملی.....
۸۸.....	بانوگشسپ‌نامه.....
۹۳.....	شهریارنامه.....
۹۷.....	برزنامه.....
۹۹.....	سامنامه.....
۱۰۳.....	بهمن‌نامه:
۱۰۶.....	فرامرز نامه.....
۱۰۹.....	جهانگیرنامه.....
۱۱۰.....	کوش نامه.....
۱۱۱.....	گرشاسپ‌نامه.....
۱۱۳.....	عشق و همسرگزینی در منظومه‌های پهلوانی:
۱۲۵.....	بخش سوم: سوگند در ادب حماسی.....
۱۲۵.....	سوگند در ادب حماسی.....
۱۲۷.....	سوگند در حماسه‌های ایرانی:
۱۳۰.....	ارزش سوگند در منظومه‌های حماسی:
۱۳۲.....	سوگندهای آیینی:
۱۳۵.....	سوگندهای ملی:
۱۳۶.....	سوگندهای طبیعی و ستارگان:

پیشگفتار

دلبستگی و توجه روزافزون ایرانیان به اساطیر و داستان‌های حماسی سبب شد که به فاصله قرن‌های سوم تا پنجم هجری منظومه‌های حماسی گوناگون و در رأس آن‌ها نامه‌ی سترگ ایران شاهنامه‌ی فردوسی سروده شوند. منظومه‌های پس از شاهنامه داستان‌های حماسی هستند که یا در شاهنامه بدان‌ها پرداخته نشده یا به گونه‌ی مختصری بروز یافته بودند و یا به پیروی از حکیم توس به ساخت و گاه بازآفرینی روایات و داستان‌های شاهنامه اقدام شده بود.

«مقام ادبی شاهنامه باعث شد که بسیاری از شاعران به استقبال و ساختن منظومه‌هایی نظیر آن همت گمارند و به همین سبب از اواخر سده پنجم هجری تا چند قرن گروه بزرگی از شاعران، منظومه‌های حماسی (ملی یا تاریخی یا دینی) به تقلید از آن پدید آورده‌اند ولی هیچ یک نتوانسته‌اند چون فردوسی از عهده این کار شگرف برآیند» (صفا، ۱۳۶۸، ج ۱، ۴۹۳)

در این میان منظومه‌های ملی چون گرشاسب‌نامه، فرامرزنامه، برزنامه، شهریارنامه، سام‌نامه، بانوگشاسب‌نامه، کک کوهزاد، بهمن‌نامه، کوش‌نامه و ... سهم عمده‌ای را در ماندگاری فرهنگ و ادب باستانی برعهده داشته و همواره نمایانگر شکوه و تمدن افتخارآفرین ایران به شمار آمده‌اند. «مردم ایران تا حدود قرن پنجم نسبت به افتخارات گذشته و به زبان و ملیت و آنچه بدانها

وابسته است علاقه‌ای فراوان داشتند و در احیای مفاخر نیاکان رنج‌ها بر خود هموار می‌کردند و کوشش‌ها می‌نمودند. مجاهدت ایرانیان در ترجمه کتب پهلوی به زبان عربی و نگارش و تألیف تواریخ گوناگون در شرح عظمت و اقتدار ایران پیش از اسلام و سعی ایشان در ترویج زبان فارسی همه نمودار علاقه‌ی این قوم به افتخارات ملی است و همین علاقه به افتخارات ملی است که سرانجام به نگارش شاهنامه‌های متعدد و آنگاه نظم روایات و داستان‌های ملی به شعر فارسی منجر شد. «(صف‌ها، ۱۳۶۹، ۱۵۱)

با روی کار آمدن حکومت‌های ترک و گسترش بازار خرافات و دشمنی گسترده‌تر با فرهنگ ایران باستان، عطش حماسه‌سرایی و توجه به اساطیر و روایات ملی به‌طور گسترده‌ای فروکش کرد و باورهای ملی و میهن‌خواهی از ضمیر و ذهن تاریخی بسیاری محو گردید.

بسیاری از شعرای ستایش‌گر برای خوش‌آمدگویی بیگانگان به ویژه سلاطین غزنوی و سلجوقی به تعریض و خوار داشت حماسه‌های ملی و قهرمانان باستانی و حتی تحقیر فردوسی و شاهنامه پرداختند و امرای نالایق را از پادشاهان و پهلوانان حماسه‌های ملی ایران برتر شمردند.

نام توانم همه شاهان بسپرد و ببرد شاهنامه پس از این هیچ ندارد مقدار

(فرخی، ۱۳۳۵، ۱۴۸)

فرخی هم چنین با تملق تمام و سرسپردگی به سلطان غزنوی چنین به تحقیر از تهمت‌ن حماسی ایران یاد می‌کند:

مخوان قصه‌ی رستم زاوی را	از این پس دگرکان حدیثی است منکر
از این پیش بودست زاولستان را	به سام ییل و رستم زال مفخر
و لیکن کنون عار دارد ز رستم	که دارد چو تو شهریار دلاور
ز جایی که چون تو ملک مرد خیزد	کس آن جا سخن گوید از رستم زور؟

(فرخی، ۱۳۳۵، ۸۰)

منوچهری دامغانی نیز در ستایش محمود غزنوی و امرای او چاپلوسانه می‌سراید:

سیصد وزیرگیری پیش از بزرگمهر سیصد امیربندی بیش از سفندیار
امیز معزی شاعر نامدار عصر سلجوقی نیز به نکوهش فردوسی و قهرمانان حماسی او می‌پردازد: